

Cenzura, homofobia, propaganda.

Miażdżący raport Amerykanów o wolności artystycznej w Polsce

KULTURA 11.10.2022, 14:52

• Protest w obronie Elżbiety Podleśnej, autorki obrazu Matki Boskiej z obrazami u uwolnić. Włodek / Agencja Wyborecza.pl

OBRAZA UCZUĆ RELIGIJNYCH
PIOTR GLIŃSKI
POLITYKA KULTURALNA
PRAWA CZŁOWIEKA
USA
USTAWA O IPN
WOLNOŚĆ SŁOWA

Raport nowojorskiej organizacji Artistic Freedom Initiative nie zostawia suchej nitki na polityce kulturalnej PiS. Specjaliści z USA alarmują: w Polsce ograniczana jest swoboda artystyczna, a twórców się prześladowuje.

Opublikowany we wtorek raport „Cultural Control. Censorship and Suppression of the Arts in Poland” to przekrojowe opracowanie o stanie wolności twórczej w Polsce. „Dojście do władzy PiS wpłynęło na twórczość artystyczną w Polsce i jej życie kulturalne. Miało efekt totalizujący, który oddziałał na sferę tak publiczną, jak i społeczną” - piszą autorzy dokumentu.

Przygotowała go organizacja Artistic Freedom Initiative z Nowego Jorku, zrzeszająca prawników zajmujących się prawami człowieka. Działa ona od 2017 r. i, jak podaje, od tamtego czasu zebrała 2,5 mln dol. na wsparcie prawne dla prześladowanych artystów i inicjatyw kulturalnych. Obok monitorowania wolności twórczej, m.in. w Polsce i na Węgrzech, zajmuje się np. wspieraniem artystów z Afganistanu.

Obraza uczuć religijnych? Anachroniczny przepis

Eksperci Artistic Freedom Initiative wolność słowa traktują szeroko. Raport opisuje m.in. prawo o ochronie uczuć religijnych, nazywane tu „blasphemy law”, czyli „prawem o bluźnierstwie”.

Tu nawet psy chodzą na biało-czerwonych smyczach. Jak wygląda flagowy festiwal filmowy PiS

ZAPISZ NA PÓŹNIEJ

Autorzy raportu analizują dziewięć przypadków oskarżeń artystów o obrazę uczuć religijnych - w tym m.in. przypadek „Matki Boskiej Tęczowej” Elżbiety Podleśnej, sprawę galerii Dobro z Olsztyna, oskarżenia wobec grupy Łódź Kaliska, ataki na Karola Radziszewskiego po wystawie w galerii Arsenał w Białymstoku. Piszą także o narastającej autocenzurze, jak w przypadku Tomasza Opani, który sam zgodził się w grudniu 2021 r. na usunięcie swojej pracy z galerii Browar Mieszczański we Wrocławiu. „Rośnie strach przed prawnymi i finansowymi reperkusjami ekspresji artystycznej poza tym, co jest w Polsce politycznym mainstreamem” - czytamy w raporcie.

Twórcy raportu zwracają uwagę, że art. 196 polskiego kodeksu karnego jest niezgodny z traktatami ONZ - w tym międzynarodowym paktem praw obywatelskich i politycznych z 1966 r., którego sygnatariuszem jest też Polska. Postulują uchylene tego prawa w obecnym kształcie.

Dokument mówi także o zakazującej mówienia o polskiej współodpowiedzialności za Zagładę nowelizacji ustawy o IPN z 2018, określanej tu jako „Polish Holocaust law”, i o sposobie, w jaki Przemysław Czarnek używał jej przeciw artystce Dorocie Nieznalskiej jeszcze jako wojewoda lubelski. Zagłada powraca także jako temat kontrowersyjny z punktu widzenia polityki historycznej PiS w kinematografii, z wątkiem publicznej krytyki filmu „Ida” przez ówczesną premier Beatę Szydło.

Amerykanie recenzują Glińskiego

W raporcie pojawia się także wątek rewolucji w dyplomacji kulturalnej - twórcy raportu zwracają uwagę, że w pierwszym roku swoich rządów PiS odwołało 13 z 24 dyrektorów Instytutów Polskich za granicą, podległych MSZ i zajmujących się promocją polskiej kultury na świecie. Jak piszą autorzy, „PiS od dojścia do władzy czyni efektywne wysiłki, by przekształcić podległe rządowi instytucje kultury tak, by służyły katolickiej i nacjonalistycznej agendzie”.

Analizowana jest polityka TVP, propaganda obecna w publicznej telewizji, wątek nagonki na twórców spektaklu „Klątwa” z Teatru Powszechnego. Przywoływane są homofobiczne wypowiedzi byłego już prezesa TVP Jacka Kurskiego, mówiącego, że publiczna telewizja nie powinna pokazywać związków jednopłciowych.

W raporcie szczegółowo analizowana jest także polityka personalna ministra Glińskiego: m.in. epizodyczna dyrekcja Jerzego Miziołka w warszawskim Muzeum Narodowym, skutkująca zamknięciem m.in. Galerii Sztuki XX i XXI Wieku czy usunięciem z niej prac Natalii LL, co doprowadziło do ulicznych protestów. Oraz linia programowa nowego dyrektora CSW Zamek Ujazdowski Piotra Bernatowicza - w tym prace Jacka Adamasa („Tonfa”, homofobicznie interpretowana przez samo muzeum) czy Wojciecha Korkucia, wystawiane przez Bernatowicza jeszcze w galerii Arsenał w Poznaniu (plakaty „Jesteś homo? OK, ale nie spedalaj nieletnich”).

Byli pracownicy oskarżają dyrektorkę ważnej instytucji. Resort Glińskiego przeprowadza kontrolę

ZAPISZ NA PÓŹNIEJ

Mowa także o nowym dyrektorzce Zachęty Januszu Janowskim, opisanym jako człowiek pozbawiony doświadczeń w pracy z polską sztuką współczesną, czy o zmianach w Muzeum Sztuki w Łodzi, którego p.o. dyrektora został malarz i galerzysta znany z tropienia układów w świecie polskiej sztuki współczesnej. W kwestii teatrów pojawia się m.in. anulowanie dyrektorskiego konkursu w Teatrze Osterwy w Lublinie, po którym dyrektorem został z nadania marszałka Redbad Klynstra, czy konflikt wokół Teatru Słowackiego w Krakowie po wystawieniu odczytanych antypisowsko "Dziadów".

Ordo Iuris razem z partią

Raport zwraca uwagę, że polityka kulturalna PiS i związane z nią próby cenzury czerpią również z zasobów i działań „aktorów” pozapaństwowych: organizacji pozarządowych, grup nieformalnych i Kościoła katolickiego - wymienia tu m.in. Obóz Narodowo-Radykalny, Młodzież Wszechpolską i Ordo Iuris, forsujące surowe karanie za „obrazę uczuć religijnych”.

Autorami raportu są: Sanjay Sethi, amerykański prawnik, były prokurator z New Jersey, obecnie adwokat zajmujący się prawem imigracyjnym i azylowym; Johanna Bankston, badaczka związana z uniwersytetami w Oxfordzie i Berkeley; Joscelyn Jurich, badaczka mediów z New York University, oraz Alix Vadot, prawniczka zajmująca się prawami pracowniczymi w Kalifornii i Holandii.

W końcowej części raportu Artistic Freedom Initiative wezwało polski rząd do zapewnienia pełnej wolności twórczej artystom i twórcom kultury niezależnie od poglądów politycznych, rasy, orientacji seksualnej czy statusu mniejszościowego.

Z raportem w języku angielskim można się zapoznać tutaj.
